

ERMENİ KOMİTELERİNİN ANADOLU'DAKİ ÖRGÜTLENMESİ HAKKINDA SULTAN II. ABDÜLHAMİD'E AMERİKA'DAN GÖNDERİLEN BİR İHBAR MEKTUBU

Celal Öney*

Özet

ABD'ye göç eden birçok Ermeni geldikleri yerleri unutmamış, Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu durumu anlamış ve kendi milletinden olan diğer Ermenilerin Osmanlıya karşı hareketinde yer almamayı başarmıştı. Bu tür olayların Ermenileri, sonu görünmeyen bir yola sürüklediğini gören Ermenilerden biri de bu ihbar mektubunu yazan Kiragos Kalenciyan'dı. Osmanlı Sultanına göndermiş olduğu ihbar mektubunda, Amerika'da yaşayan bazı Ermenilerin Osmanlı Devleti'ne zarar vermek amacıyla nasıl örgütlendiklerini ve planlarını nasıl uygulamaya koyacakları hakkında bilgi vererek devletin bu Ermenilere karşı önlem almasını istemektedir. Mektubun tercümesi bu konuda detaylı bilgi vererek bizi aydınlatacaktır.

Anahtar sözcükler: *Abdülhamid, Amerika, Ermeni komiteleri, ihbar.*

A Denunciation Letter Which Was Sent to Sultan Abdulhamid II. from America About Armenian Committee's Organizations in Anatolia

Abstract

Most of the Armenians, who emigrated from Ottoman lands to New World America, had not forgotten the place from where they came. They could understand that in which condition the Ottoman Empire was in, so they didn't want to take part in what the other Armenians did as being against to Ottoman. One of the Armenians who could realize

---

* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans mezunu,
Tarih Öğretmeni MEB, celaloney@gmail.com

that the others were going into dark ways, was Kiragos Kalenciyan. He sent a denunciation letter from America to the Ottoman Sultan about in America, what was being planned by the Armenians and how this plan would be taken in action for damaging the Ottoman cities. By interpreting this letter, we will be able to understand the way that the Armenians Committees had used, for being organised in Ottoman cities in the intend of insurrections

Keywords: *Abdülhamid, America, Armenian committee, denunciation.*

Amerika'dan Tarsuslu Kiragos Kalenciyan imzasıyla Sultan II. Abdülhamit'e gönderilen bir ihbar mektubunda Doktor Nazaret Kalustyan isimli Ermeni kökenli bir Osmanlı vatandaşının İstanbul'da yapmayı planladığı sabotaj ve büyük yangınlar ile bu işlerde kendisine yardım ve yataklık yapacak kişiler hakkında bilgilerin yer aldığı bir ihbar mektubu.

Mektup, Ermeni isyanlarının oluşumunda, Ermenilerin, Anadolu'da ve Avrupa'da nasıl örgütlendiklerini, işbirlikçilerinin kimler olduğunu belirtmektedir. Mektupta değinilen ilginç bir detay ise Anadolu'daki Ermeni örgütlenmesinde Osmanlı kurumlarında çalışan Türklerin de yer almış olmasıdır. Mektupta belirtilen bilgiler doğrultusunda ABD'ye göç eden Ermenilerin çoğunluğu Osmanlıya karşı cephe almamış ve Osmanlı Devleti aleyhinde birtakım faaliyetlere girmemişti. Ancak daha sonradan oluşan hareketler, örgütlenmeler bu topluluğun üstünde baskı oluşturmuş ve yardım vermek zorunda bırakılarak olayların içine çekilmişlerdi. Bu örgütlenmenin en önemli ayağını kiliseler oluşturmuştu buralarda verilen nutuklar, marjinal Ermenilerin Osmanlı Devletini protesto faaliyetleri ile birleşince kiliseye dini vecibelerini yerine getirmek amacıyla gelen Ermenileri de Osmanlı'ya karşı oluşan hareketin içine almıştı.

ABD'ye göç eden birçok Ermeni geldikleri yerleri unutmamış, Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu durumu anlamış ve kendi milletinden olan diğer Ermenilerin Osmanlıya karşı hareketinde yer almamayı başarmıştı. Bu tür olayların Ermenileri, sonu görünmeyen bir yola sürüklediğini gören Ermenilerden biri de bu ihbar mektubunu yazan Kiragos Kalenciyan'dı. Gönderdiği mektupta kendisi durumun analizini yapmakla birlikte gerçekleşebilecek olayların engellenmesi içinde gayret göstermektedir.

Devletli Efendim

Bu âcizane kulunuz Adana vilayetinin Tarsus kazasında doğmuş Ermeni kökenli Osmanlı vatandaşıyım, 28 yıldır kimsesiz, işsiz bir yetim olduğumdan iş bulmak ve okumak arzusunda olduğum için Amerika'ya geldim. Bu ülkede tahsil ederek birinci sınıf bir makinist oldum, yirmi bir yıldır makinistlik yapmaktayım. Sadece kendi işimle meşgul olmaktayım. Meydana gelmekte olan Ermeni fesat hareketine razı olmadığım gibi asla içlerine girip refakat etmedim. Tarafsız durmağı kendimce münasip gördüm.

Amerika'da bulunan Ermenilerin, üçüncü defa olarak Osmanlı topraklarında büyük bir karışıklık çıkararak tümüyle İstanbul'u harap etmek, Müslim, gayr-ı Müslimi perişan etmek üzere yaptıkları planların bazılarını öğrendim ve bu planların meydana gelmesini engellemeye muktedirdim, 3 aydan beri, bir milyona yakın İstanbul insanının bu Ermeni fesatçıların faaliyetleri ile harap olmasından evvel bu durumu engellemek için bir yol bulmayı düşünüyordum. Fakat bir yol bulamadım. Kimseye de bu konuyu arz edemedim.

Bugün böyle bir karar verdim ki bu durumu kıymetli padişah efendimize arz etmeyi uygun buldum. Çünkü bu konu orada düşünülür, tartışılır ve gerekli önlemleri devletimiz alır dedim. Amacımı ve konuyu arz ederim.

Evvelce mühendis olup, şimdi de doktorluk eden (Nazaret Kalustyan), Nisan'ın 12'sinde benim eve geldi, bana misafir oldu. O gece komiteler hakkında çok şeyler söyledi. Bana da, "Sen millet değil misin, asla yardım etmiyorsun, sen nasıl milletteşsin?" diye söyledi. Ben de "milletimi severim isterim ki serbest ola, lakin bu çıkmaz kör yola girip halkı azdırmak ta iyi değildir. Ben bu işe girmem."dedim. Bana dedi ki "her iş bitti altı ay sonra bütün millet kemale erecek kurtulacak. Her bir plan yolunda yalnız bir eksik var. Eğer milleti azad etmek istersen onu sen yap bitsin." dedi. Ben de " bana meseleyi anlat bakayım yapabilirsem yaparım" dedim. Şöyle söyledi ki: " ben bir senedir bilirsin Amerikan toprağından Osmanlıya gitmiştim. Orada her şehri gezdim. Dört ay İstanbul'da durdum. Her bir planlamayı yaptım. Bunlardan başka ne yapacağım? Bizim Ermeni Truşaklardan İstanbul'da olan oranın yerlilerinden iki yüz tane fedai seçtim. Bunların her birini İstanbul'un her tarafına köylere dahi dağıttım. Ayrı ayrı evlerde, kahve, han, dükkân ve gazinolarda yatacaklar. Gelecek Ağustos donanma gecesi emir verdiğim saatte herkesi bulunduğu yere bir teneke gaz yağı döküp dışarı çıkacaklar. Başka başka yerlere de gidip bu şekilde yakacaklar. Bir adam hiç olmaz ise iki üç yer

yakabilir. Bu suretle iki yüz yirmi iki (222) adam hiç değilse yedi yüz veya sekiz yüz yerde yangın çıkarır ise İstanbul bütünüyle yangın içinde kalır. Birkaç saatin içinde bütünüyle yanıp viran olur. Birinci plan budur. İkinci plan ise Amerika'da yeni bulunmuş ve piyasaya halen sürülmemiş bir cins sıvı vardır ki kuvveti dinamitten atmış kat fazladır. Gazyağı gibi bir sudur. Bu dinamit ruhu suyundan 300 teneke İstanbul'a soktuk. Amerikan kokusuz gazyağı diye sınırdan kolayca geçti. Bunlarda İstanbul'daki fedailerin evlerine dağıtılmış ki yangın gecesi bu sıvının bir bölümünü evde bırakarak bir bölümünü de yanlarına alıp çıkacaklar, yanlarına aldıklarını girilmez beylik binalarına serpecekler, ayrıca yangın gecesi tulumbacılara su diye verilerek sıkışmasına neden olunarak oradaki halkı havaya uçuracağız, evlerde kalanlar ise ateş alarak yangına büyük yardım edecek” dedi. Sonra doktor devam etti. “Şimdi İstanbul yandı ama Yıldız Sarayı halen duruyor bunun içinde iki plan hazırladım. Bu sayede orayı da harabe edeceğim” diye söyledi. Sonra devam etti, “Şöyle ki bilirsin burada usta baloncular var. Balon ile istedikleri yere giderler. İstedikleri yere inerler. Amerika'dan bir usta baloncu gidecek. Yıldızın üzerine varınca hazırlanan dinamit suyundan döküp dinamit gülleri atacak bu suretle orayı da harap edeceğim” diye beyan etti. Şöyle devam etti: “şayet hava yardım etmezse, diğer ikinci planı icra edeceğim ki, yeni icat ettiğim cins bir makine ile sessiz elektrik yardımıyla istediğim yere gülle atacağım. Ben bir senedir aklımı yordum bir makine yaptım. Modelini çizdim. Parça parça ayrı fabrikalara gönderdim yaptırđım. Kafesini evime getirdim iki haftadır çalışıyorum, işletemiyorum. Sade bir makinistin işletmesi gerekmektedir. Kimseye güvenemem. Çünkü bu dünya üzerinde bulunmaz sessiz, demirsiz top sayılır. Ben bunu Fransa'ya götürüp patentini para ile satarım. Bu parayı da şirketimize yani faaliyetlerimize harcarım” deyip rica etti ki gideyim bakayım diye, düzeltireyim işleteyim diye. Ben de; “ Ne gibi bir şey ola?” diye gittim, gördüm ki pek hafif, az aletli, güzel, dikiş makinesi gibi bir şey. On altı şişeli, bir elektrik sandığı, bir çarga üzerinde bir kol el var. Elin üzerinde bir kalın 3 metre büyüklüğünde bir demir var ki top gibi nişangâhı var. Elin içine gülleği koyar, bastığı vakit o demirin içerisinden gülle sanki el ile atar gibi fırlayıp gidiyor. Bu makinenin bazı arızalı yanlarını düzelttim ve makine tam anlamıyla çalışmaya başladı. Tahta güllelerle prova ettim. Amacına uygun olarak top gibi kullanılmaktaydı. Yalnız bir saniyede kol beş on kere kalkar iner duruncaya kadar bir iki gülle attıktan sonra kol dayanamayıp kırılırdı. Altındaki tablada zarar görürdü. Kolun gülle atıldıktan

sonra durması gerekirdi, o da basitti. Ben söyledim ki; “bunları döken fabrikaya gönder, yenisini getir, ben gelir düşünür, bir çaresini bulurum.” Dedim. Eve geldiğimde düşündüm eğer bu adamlar bu icat ettikleri makineyi tam anlamıyla kullansalar birçok masum insanın ölümüne neden olacaklar ve bende onlara yardım etmiş olacağım ancak elimden geldiği kadar bu planın uygulanmasını geciktirmeye karar verdim. Nihayetinde bu makinenin çalışmayacağını söyledim, çalıştırılabilse hem nasıl Osmanlı sınırlarından geçirilecek diye hiç şüphelendirmeden bilgi edinmek için sordum. Doktor bana şöyle cevap verdi “Usul usul anladım ki ancak Osmanlı gümrük iskelelerinden sadece 3 tanesinden geçebilir. İstanbul limanlarından sokmak mümkün olamaz sadece İzmir, Samsun ve Trabzon iskelelerinden istediğimiz şeyleri sokabiliriz. Çünkü buralarda güvenilir Türk memurlarımız vardır” dedi.

“İzmir’e gönderdiğimiz şeyler, İzmirli meşhur kayıkçı Leon isminde bir arkadaşımız vardır. Kendisini memurlara hafıye gibi gösterir. Osmanlı topraklarına gelen Ermenileri İzmir’e çıkarır, kara yolu ile Kayseri’ye gönderir. Oradan da istenilen mahalle kara yolu ile gider. İstanbul’a göndereceğini araba veya yük katırlarıyla Ankara’ya gönderirler orada Çalıkyan adlı bir arkadaşımız var malzeme ona gönderilir. O da İstanbul’a icap ederse şimendifer ile gönderir. Bu suretle Kayseri’deki arkadaşımız Serkiz Efendi, Kalpakçıyan vardır. Her taraftan kendisine bilgi ve haber gelir. Bu Sekiz Kalpakçıyan Efendi denilen kişi o kadar usta şeytan yavrusudur ki şeytana bile pabuç giydirir. Kendisini fakir halde gösterir, dava vekâletlerinde bulunur, dairelere girer, memurlara rica eder ve iş gördürür. Hükümetin bütün fikirlerini bilir. Polislerin gözlerinden, duruşlarından hallerini anlar. Bu adamı hiçbir yol ile elde edemezler. Asla tehlikeli iş tutmaz. Bu adam gibi 200 adamımız olsa Türkiye’yi alt üst ederiz” dedi.

Trabzon iskelesinde meşhur kayıkçı Arif Ağa vardır. Bunun vasıtasıyla malzeme karaya çıkartılır. Boyacıyan’a teslim olunur. Oradan Gümüşhane’ye ve oradan da Sivas’a gönderilir. Sivas’ta öyle bir arkadaşımız vardır ki, kendi mahareti sayesinde, valiler ve memurları kendine inandırmıştır. Öyle ki kendini Osmanlı hanedanından olduğunu belirterek oradaki valilerin ve kâtiplerin özel hayatlarına kadar inmiş ve devletin gizli bilgilerine bile vakıf olmuştur. Bu sayede bizim işimize çok yardımı dokunmaktadır. Bu adamın ismi bütün vilayette meşhur olmuştur. Bu adama Penyamın Efendi, Topalyan denir. Yani delikanlı adamlardandır. Hükümetin ekonomik sıkıntılarında faizle borç para bile vermektedir. Zile’li Topalyan Penyamın Efendi denince polis, komiser

selama durur. İşte böyle bir zattır kendisi. Eğer milletimiz bağımsız olunca kendisini Sivas valisi yapacağımıza karar vermişizdir.” diye Doktor Kalutzyan beyan etti.

“Donanma günü resmi elbise ile askeri daireye gittiğinde uşakları yardımıyla Sivas cephanesinin deposunun kapağı üzerine bir yolunu bulup bu dinamit suyundan dökülüp ateşe verilerek daha sonrada halkada kaçın cephanesini ateş aldı diye denilecekti” diye de bir plan yapmış bu doktor.

Samsun iskelelisine gelindiğinde, orada bir yol ile karaya çıkartılıp, beygir veya araba vasıtasıyla Tokat’ın Zile ilçesinden Kayseri’deki Bedros Kasbaryan’a gönderilir. Bu Zile ilçesi orta bir yerde olduğundan dolayı her yere mal gönderilir buradan. İstanbul’a gönderilecek mal, mektup ve diğer eşyalar Zile’den Kayseri’deki Serkez Kalpakçıyan’a gönderilir. Ondan da İstanbul’a gönderilir. Bu tür silah gibi şeyleri fark etmesinler diye doğrudan Kalpakçıyan’a gönderilmeyip piyasada bulunan tüccarlara onlardan da Kalpakçıyan’a teslim olunur imiş.

“Bu Kasbaryan Bedros usta bir tüccardır. Yeğenleri Amerika’da imiş. Kendisine, hükümet memurları iyi adam derlermiş. Komite sandığından bir maaş almak maksadıyla bu işe iştirak etmiş. Bu adam da kendilerinin sadık yeminli arkadaşları olduğunu belirtmiş kendini asmak için darağacına çıkarsalar bile tekrar bu sırrımızı meydana çıkarmayıp öleceğini biz biliriz. Emin bir arkadaşdır” dedi.

Zile ilçesinde komite reisi olan sevgili iş bilir bir arkadaşımız vardır. Sarafyan Bedros Ağa denir. Bu adam aynı Penyanin Efendi gibidir. Hükümet adamları ile oturup kalkmaktadır. İstenilen saat faiziyle borç para verebilmektedir. Hatta bazen de devlet memurlarının maaşlarını verir. Eğer hükümetin durumu bozursa. Kaymakamlarla serbest yiyen, içen ve gezen bir adamdır. Samsundan gelmekte olan cephaneliği her nasılsa bir Müslüman görmüş ve şikâyet etmiş, zabıt bu cephanenin yakalanmasını ve devlete teslim edilmesi için adam göndermiş bu fakat Bedros Ağa herkesten önce devreye girerek “ne yapıyorsun bunlar bizimdir” diyerek zabitle anlaşmış ve bu silahların devlete teslimini engelleyerek silahları sahibi olduğu un fabrikasına götürerek olayı kapatmıştır. Ayrıca Zile komitesi efradından kasap Deli Mıgır oğlu Artin isminde bir adam varmış gayet cesaretli ve yeminli Taşnakmış. Bu adama Yüzbaşı Yusuf Efendi’nin biraderi olan Mustafa Efendi’nin kasap dükkânında çalışmaktaymış, Mustafa Efendi her zaman asker erzakı verirmiş kaleye. Artin ise her vakit kaleye ve depoya serbest girebilmekteymiş. Bu adam

Ermeni Komitelerinin Anadolu'da Örgütlenmeleri Hakkında

kalenin her tarafını keşfetmiş. Cephanenin nerede olduğunu anlamış ayrıca kalenin içinde eskiden kalma bir zindan bulmuş. Dışarıya penceresi varmış. Gelecek donanma günü Artin serbestçe kaleye çıkacak, bu dinamit suyundan duvara ve cephaneliğin kapısına dökülecek, ateş alıp patlatarak şehrin üstüne bu cephaneliği devirecekmiş ve sonuçta şehir harabe olacakmış.

Bu anlatılanların tümünü Doktor Kalutsyan ile muhabbetim sırasında öğrendim. Ben Doktor Kalutsyan'a "Bu makine sakatlık veren bir makinedir. Başka kolayı bulunamaz." Diye cevap verince birkaç gün sonra tekrar görüşmek istedim ise de bulamadım bu adamı. Ancak altı hafta sonra geldiğini işittim. Görüşmek üzere yanına gittim. Hal hatırını sorduktan sonra makinesine " Yeni bir yöntem buldum" diye söyledim ise: "Sağol lakin iş görüldü, her iş planladığım gibi gitti, gayrı size ihtiyaç kalmadı" dedi. Kendisi bana şunları da söyledi: "Senin bildiğin sırları kendi yanına sakla, kimseye bir şey demeyesin, sonra dostluğun yerini düşmanlık almasın."dedi. Ben de: "Haşa birader kimseye denilmez müsterih olun."dedim. Bundan başka bu adam bana bir sır vermedi. Ancak ben başka bir adamdan anladım ki Paris'e gitmiş orada makinenin eksik olan yerlerini yapmışlar. Patent almak için bir Fransız'a modelini satmış. Üç tane de Türkiye'ye göndermiş ki İstanbul'a gidecek imiş. Kendisi de Amerikan Tüccarı ismiyle Fransa'dan şimendifer ile İstanbul'a gitmiş. Bir iki gün durmuş gelmiş. Kendi yerine de Amerika'da okumuş Yozgat'ın Uzunlu kazasından Doktor Yardımyan'ı bırakmış, gelmiş. Kendisi de yine gelecekmiş diye belirtmiş.

Lütfen yanlış anlamayın bu ihbarı ne mükâfat için nede milletimize gazez için veriyorum. Benim hiçbir mükâfata ihtiyacım yoktur. Yaşım kırk birdir. Halen bekârım. Servetim benim için kâfidir. Günde beş dolar alırım fabrikadan ve güzel bir evim var. Rahatlığım ber-kemaldir. Evet, milletimi severim isterim serbest ola. Lakin bu durumun dibi çıkmaz bir yol olduğunu gördüğümünden bu işlere girmedim. Bir hayli Ermeni kardeşlerim sefalete düşmelerini istemedim ve bu nedenle mecbur oldum ihbar etmeye. Planlanan olayların meydana gelmesinden evvel soruşturma yapıp meydana çıkarılırsa birkaç fesatçı yüzünden milletimin kötü duruma düşmesini engellemek için ihbar ediyorum.

Ancak bu verdiğim bilgilerde geçen yerlerin ve şahısların araştırılması mahalli yerlerinde sizin emrinizle olursa zan ederim ki hiçbir olay meydana gelmeden suçlular yakalanır. Aksi takdirde soruşturmayı yerel idarecilere bırakırsanız, bu fesatçı Ermeniler oradaki idarecilere istediklerini yaptırır ve

Celal Öney

olaylar meydana gelmeye devam eder. Ben isterim ki şahsınız bu konu ile bizzat ilgili olsun. Alınacak tedbirleri siz biz den daha iyi bilirsiniz.

Eğer bir takım hususlarda ben den bilgi isterseniz mektubun üzerinde benim adresim var. Bu adrese yazarsanız bana gelir. Ben İslamca yazamam, ancak okuyabilirim. İslamca yazsanız okurum. Ricalar ederim ki benim bu ihbarımı âleme ifşa edilmesin ki ileride bana da zarar vermesinler. Emrü ferman efendilerimizindir.

10 Temmuz 1907

Amerika'da yerleşik Tarsuslu Kiragos
Kalenciyan¹

---

¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y. PRK. AZJ. 52/80

مجبوراً اطرح اجزاء ايتكم وقومعه الله تحريبات ايدليب
بدايه جيقه يلوب اجرا ايدلده قياتد يريده بر قايم فسادك
مخوبه بنوه آلك مال و چاندين صائنه المظلم كندى و جدم
راض الله بقنده اجزاء ايلورم .

موقبه مصلحتك تحقيقات و تحريبات اجرا ايلس اري ويره
ايسر هيج نيشمه ظروره كلمه يكدر زيرا محل حكومات
اينه دكلى كسي ياپديرر لازم كره بالذات حيدر محاليرينه
اينه بجز حقوه ايجاز اقتضا ايدره ماله او و تدبير اس
سكدر اقتدم .

الله بر محفوظه بنوع معلومات ايجاز ايسر ايسر بو مکتوبان
اوزنك ادرسه يازار ايسر بيا كلور بنه اسلاميه
يازامم نكده اذقوبه بيلورم اسلاميه يازار اذقورم .

اوزه دنی قفنا سنده (دوقهور یاردعیانجی) برقمده کلکسه کئیده
نه کیده جلی ایسه دیو اکلادسه .
صوح مافه بو اجبار آت دکله بر مطافات ایچونه یا خود ملتو غزه
ایچونه معلومات دیر یورم به صبح بر مطافانه اضیاجیم یوقده
سغم قوه بر در آلا نه بکارم سردنم نیم ایچونه مقدار کفیده
کوننه بسه دولاره الیرم فریضه ده و کوزل اوم دار لختلیغ
برکاک در . اوت ملتیم سورم ایسرم سربست
لکسه بو دین حقیر بر یول اولدیفنی بیلدیکده برایشده
کریم شمدی ایسه بر قیام اولک افطاری ایله بر ایسه
ابرا انا بیلورمک اولکن به زره بر چوره یسوزقاند
دوکول ملک بر ضیعی افریند اشتم سفار دویار اولدجه

هائیسه تکمیل آرزوم اوزره ترتیب اولدی غیری سوره احتیاج اولدی
دیدي .
کندوسا آنجه بگا سویدیکین بنده بیلدیکن سرری کندی یاغری ساقلا
کیمه به برشی و دیدیکین جهنجه دوستلره دستخلفه تبدیل اولدولره
دیدي بنه عت برادر کیمه به دینکنده مستیغ اولکن دیدم
بنه لهججه بر ایدار و دیدی آنجه بهه باسه بر آورده
املا و مکله پارسه کیمه اداره اکیک اولاره بر لری بنی
یا میتله . یا تفت الله اوزره بر فرانسه مرده لری صامحه
ایوه داننده ترکیبیه کوندرسه که استانبول کیده جلی
ایمه کندوسیده آویقا بجماری اسمی اید فرانسه ره
سند و فراید استانبول کیمه بر اکیک کونده ظهورسه
کله کندی برینه ده اوربقا ده اوقومسه (قیصر صیبا لوزی خاندان)

صیبه اقدی ده (سیقه) بیلیمسی ساچقارا ایسه سابعه حله
پولیس قومید سیواسی عفار اقدی فی ره سر قومید ساچقارا
بر سوزره آلدانه ره کندی دولتیله قاریشوار نیده یاردم
ایسه بوزرا ایسه .

عل افف دیمک رفعار قولایه آسه نیه مزی طوره دورانه
یاری آلاقده نه بولده ایلور ایسه اولسونه دمه بوندرک
عهدنی دوقوره قالمطیانه ط قنده معلومات اندم .
به دوقوره قالمطیانه بو مایه سا قطنمه ویرجه بر مایه دیرشقه
قولای بیلیجه بولنه دیو هوانی ویرنجه بز قایج کونه صلح کوروشک
ایسه دم ایسه بولورادم آججه آلی هفت خمار کلدیلین ایشتم
کوروشک اوزره یانه کیم نجوتین جوردم و مایه نسه ده بر
ترغیب بولدم دیوسوبلدم ایسه صانع الله لکنه ایسه کورلی

جنایتی جمع ایره رل جوع دیوب حیفه بر جز اید قور لولسه
پنیا صیه رجاسه مدعی عمومی یا ایسه قورنا صه .
صافیانک اقلقد تاسیدی ورا ایسه که (لوقاد) متقدعی بکر پاشا
نزدیک کاتب محضی لازه علم اقلقد ورا ایسه و چله ده بیکبانه
ناره مقادلات محری سابه شکدی بن ورا ایسه بوآردن
انگیسه پاشای عمومی این ایشی کندی بزخرا ایسه بونزده
مضافیانک غایت دوست محبدری ایسه بونزده واسطه سبه
لندن وار ایته یاید بزر ایسه پاشا و موصل ایله ده وار
ایر ایسه .

نکه پاشا اخدی بوآردن فکر ف د اولدیغی بیخرا زیا
بدروس بنده پاشام دبرله یاپارل اگر ایشی سبسته
اولور ایسه علم اخدی بی (نیک) قاصصام یا به حقد ایسه
شکی بکرده لوقاده قومیس یا حقد ایسه بانه چاوشی

سربست کیر ایجه هر طرفی کشف ایتمه بیخانه نیک مملکتی اغنامه
 و قلعه ایجه اسکیده قاطع بر زندانه دار ایجه طیار دبه
 یخه س وارمه دیوارک بر طرفی وینه طرفه ایجه بوده شهک
 ادرته طرفه ایجه کله جای دونای کوی آریته سربست
 قلعه به چینه ایجه دینامید روضه دیواره دوکر جای
 چوسه دوکرهای ایجه آتیه آلب بطلاداره شهک چول
 قسنا اوزرینه دیوی دویر بکل ایجه شو عاده شهک
 انا چقه .

بر آریته آقچه برارنی اوزرینه قوه طاف ره دلوری آتیه درست
 اولسه (چله) کویسی جنایت دیو اوزار تنظیم ایتمه
 (صفیانه بدروس) واسطه سیه ینیا به طریالیانه معلومه
 دیرسه اوزاره تحفه سیواسه ایستلنه سیواس مدعی محرمی

صاحب نامه موصی باسه چاوسه ملازم موصی لازم محمد آغا نوری
ادغامی باسه چاوسه حیدر افندی بی کوندروسه که مذکور
حد قاری بولدانه جویریب حکومت کوره فی الحقیقه کیمسه بولسه
کیمک اوزره ایکنه (صوفیانه بدروس) آغا ضامنیه حیدر
وره بوزاغی موصی قارمولا بولسا اونه فریقسه کورسه نه
بایسورسک بوند بزم در دیب باسه چاوسه رضی الله عنه
کدی رفیقته اهل بقعه قوی فریقسه ایشی قیامته بولسا
غایت خایه بر آدم ایجه که بولسا حد قاری سردار استغلا ایجه
حیدر قویته اوزارنده قصاب دلی مفاوغلی آریته آسید
بر آدم دار ایجه که غایت جارتای عینی (طاشناسه) ایجه
بر آدم موصی یوز باش یوسف افندی باری مصطفی افندی
قصاب دکانچ چالسه ایجه مصطفی آغا عکد قیامتی
دیبر ایجه آریته اینه وقت قلعه دیپره سربست

بورقصابریانه بدروسی اوسته برتجاردر بکنندی اولیقاده ایجه
کندونی حکومت اأموردی ایوآرم دیرل ایجه قویته حصدیضنه
بر معاسه آله مقصدیم بو ایشه سلوک ایجه بوآرمده کندیرینا
صادمه ییخلی رفتدی اهلین کندی آرمه ایچونه دار آخا جنه
صیقا برینله تکرار بو سیریزی میدانه چیقیدین اوله کلن بی بیلورز
ایجه با آرداشدر دیدی.

جده قضائیک قویته رئیس اولاره موکول ایسه بیلور با آرداشتر
وارد (هر فیانه بدروسی) آغا دینور بو آرم بر عینی (ینیایه)
افندی کبی درک حکومت اخذیدله در دیکلد ایستیلده ساعت
استغافن ویری معاشرین ویره قائمقادراید سربست
یرایی با آرم ایجه (صامسه) ده ~~کلیه~~ کلکده اولاره
سلاج چینه ننگ لک فضل کورانه درونج بولنا نه با اسلام
فارغه وارمه پولیس قویسه بی اخبار ایجه قویسه ره (چلم)

دو نانم کوفی البه سیسید عسکریه دایره کیدیکده اوش قلدی
معاقد (سیواس) جیغانه دیوسنه بریول ایلیم قیوس اوزرینه بییشمه
دینایید) ورمه دوکولوب آتسه ایدیلرک تکمیل جیغانه آتسه آلبا
تونه اهالیی آیلارنه فستکدره قاچمه آتسه آتسه دینیلدیج دیو
فکر ایتمه .

صامسونه اسکله کلدکده اوراپه بریول ایلیم قوه به جیغیلیمه
بیکه عیبه واسطه سید (لهو قات) چلدینه قیصه لول قصبایانه
بدروس) کوندریرک بو چیلد اورتیه بر محله اهل دیندن ایستیلد
یاره قولایلمه ایلیم کوندریرک واسطاجول کوندریلدیج
باجمه اشیا سائره ملوکوب (سیواس) ده (چیلد) ده جمله سید
قیصه ده (سکزه قالیبا قیجانه) کوندریرک اوندیه ده اسجابول
کوندریلدیج بو شیرده برستی فقه ایتمسندریو لهوی سیده
قالیبا قیجانیه کوندریلوب بیسایه ده بولسا نه تجاره آندره ده قالیبا قیجانیه
تسم ایلور ایتمه .

اور وہ کوشمانہ بہ کوندربہور اور ازبک دخی (سیواس) ہ کوندربہور
 سیواسہ او بد بر آرد قدا شمن دار در کہ کنی مراری سایہ سنہ
 والیدی ماموری کنیہ جلب ایتمہ در کہ تعریف قبول ایتمہ صتی
 کنیہ خانہ زانہ عثمانیہ وہ دیہ رک والیدی انزاسہ اوزرینہ رہتہ
 کنیہ بوسایہ رہ بزمہ چوہہ یاروم ایہ یور صتی والیدی مہنہ
 سہ کابندین دیمہ کابندین کنیہ جلب ایہ رک حکومتانہ بجاہ
 اسار رہتہ واقف در بوسایہ رہ بزمہ ایتمہ چوہہ یاروم
 طوقانقہ در بوادین اسمن تکمل ولایت فتحو اولتدر پناہ
 افندی طوقالیانہ) دینی دلیقانی آمدند
 حکومتانہ مضایقہ زمانہ استفادہ بید ویرود (جلدی طوقالیانہ
 پناہ) افندی دیوچہ پولیس قومیس سلور دورور بویہ بر آرد
 اگر مقرر آذات اہر ایہ کوندس (سیواس) والیس انتخاب ایہ حکمرانی
 وعدا یتکدر دیو ووقور (قالو سلطانہ) عصبہ دیانہ ایدی

اوره ایجاب ایدرسه استاجول شخندوز ایدر کوندیر ایدر
ایسه عجب بیکر ایدر قورده استاجول کوندیر بوجورده
(قبصیه) ده که رفیقن سکن اونی قالیباچیانه وارده لطفونه
مخابه سائره کندیه کوندیرل اور دنده ایستلیه محله کیده
بولسکن قالیباچیانه) دنیله ذات اولقد اوسته شیانه
یادرسیدر شینازده بید پایوج کیریر کندیس فقیه حالده
کوستیر دعوی دکالتف بولور دانه کیره مأموره رجایده
ایسه کور دور بر حکومتی تکمیل افکارین آغنا یولسدر
کوزنده حکمتلنده افکارین آکلار بو آدمی هیچ بر بول
ایداله ایدر اصل تریقه ایسه طومانه بو آدمی کبی (۱۰۰)
ایکی یوز آدمی اهر ترکیبی آلت اوسته ایدر ز دیدی
(له بنونه) اسکله کلدر مشهور قایقیمی عارف آغا واردر
بولک واسطه سید قورده چیقیلور (بویاجیانه) تسلیم اهر

مکمله دکل دیو جواب ویرم و ایشله نه صورتله ترکیبایه
 طوبی موقفه قولایلمه دار اولدوغی والهیسی اوم اولعب اولدوغی
 اکلامه مقصدله کندونه فرده ایتدیرکسییه غایت تدییر
 صورتیه حوسوال ایتیم اولدول اولدول اولدول اولدول
 اسکله نیک اولدول اسکله نیکه کیره بیله استانبول دسانه
 اسکله نه کیره دیرمک مکله اولدول آتجه (ازیر) صاسونه
 لایله (اسکله نه ایستدیشیدی حوقه بیله نه کوندر
 بولاره ایشله تیک مأمورین واردر دیدی.

(ازیر) کوندر دیکیشید ازیرلی مشهور قایقچی لونه اسنده
 با آقداش واردر کندیسی مأموره خفیجه کیده کوندر
 کله زاندیزی ازیره چیقور قوه طریقیله (قیجه) کوندر
 اولدولده رض ایستله محله قوه نه کیدر استانبول کوندر
 یبه دبارکیر ایه آنقوه کوندر بولاره اولدولده چالقیانه وار اولدول

وقت اول دیجورن ایچر وسنده کله به ال اورورک صائمه ال ایله
 آنا کبی فیلا یوب کیده یور . بو مائنه تک بعضه ایسته مملدینی
 روزتم او حالده ایستلمک باشلاری تحله کلدرله پرودا ایتم
 مقصد موافقه صورت طوب کب قوللا یلمقده ایسه لکنه ب
 ساینده قول بسه اونه کبره قالمقا . این دور ریترجه قدر
 بر ایکی کله آندقه صلح قول طایا فیهب قیلدی آندره ک طیارده
 سقت اولدی . مو حالده لوزدک آند بفر حالده آندره کنه
 کدینه لهوره بورا قولای سنه ایسه بیه سویدد و مکه بونری
 دوکمه فببقه به کوند . یکن کینه به کلیر دوستونور بر چاره سنه
 بولورم دیم . اده کلدی کده بو ایشری میدانه قد بویها اچر
 موافقه اولور ایسه جهد تبه تک بریشانی سبب اوله جملد بفر
 آندره شریک اولسه الله جفم آنبجه الهده کلدی بکن قدر کبر
 برافعه جهد ایتری قور دیره دن مزایب بو مائنه تک ایستلمک ممکنه

فرايجاد بر ماكنه ايد سنه الكثره واسطه سيد ايتديم يره
 كله آنه چيغم به بر سنه در عقلم يور دم بر ماكنه يايدم مولدي
 چن دم پارچه پارچه آيري آيري خبايقله كوندردم يايدم دم لافوسي
 اديمه كيردم ايكي هفته در جاليسورم ايشه دمورم لازمه به
 ساره ماكنيت اوليا ايشه كيمه به ايت ابرم چوئكم
 بودنيا اورنجه بولن بر سكر ديمورن طيه صابله
 به بوي فرانسه كورب كهن بر پار و ايدم بو مولدي صانام
 بوپاره دوست كونه خاچارم ديبه رجا ايتديكم كيمه دم باقيم
 روزتديم ايشه ديم بزه نه كس شي اولم ديو كيدم كور دكمه به
 حاقيف از السن كوزل ديكس ماكنه س كس به شي اوده آلتن شيشه
 بر الكتبن صانه يعن بر چارخه اورنجه بر قول ال دار السن
 اورنجه بر قابله اوي مترو بيوكلكنه بر ديمور وار كه طيه كس
 نشطه دار السن ايمه كورله ي قويا ماكنه ايشه باصه يعن

اوربانه لماندکری یانقیه کیمسی بر ترتیبی اورده بر اقیب
تلاشینی الدیه آله رنه لیت - و جیهه هیتد بو صوری کیمین بکلان
بنارنه سیه هیتد و طلوبه جیده صوری ویریب طلوبه ره قولدیغده
باشلیقی صقیعبا بطلای رنه همد احوالی تلف ایسه جکیز داورده
براقیدنه جورده آتسه آله رنه یانقیه بول یاردم ایسه هیتد
دیو بدوقور عصبه و بیانه اینده سدی استابول یانده اما
یلدینا ای صهی یونه طور دیور بوکاره ایکی ترتیب همد ایندم بوسایم
اوربانه خداب ایسه حکم دیوسولدی متولیکه :
بیورسک بوراره اوسته بالونجید وار بالونه ایله ایستکلاری بره
کیدر ایستکلاری بره انزل بوراره بر اوسته بالونجو کیده جا
یلدینک اوربانه وارجه ترتیب اولسانه (دنیا سید) صویوننده دیکه
دنیا سید کلاری آناهیمه بو صورتد اوربانه خداب ایسه حکم دیوسایم
ایندی ، شاید هوا یاردم ایتسه دیکه ایکنی بیوی اول ایسه جهمکه

کویله یه طاعتده له بینه آیری آیری اولره قوه غایه خانه
 دکاتدره ییاجاقله طه جک آغشوسک دونانجه کیمسی او دیدیکم
 ساعده له کسک کندی بولدیغی یسه برته کر خان یاغی دوکجه
 لمیشا رو صیفه چقد بقه بقه یلردنجه کیدم با هو رته
 ییاجاقله با آدم هیچ اولما ایه ایکن ایدو یی ییاجاقله بو صوره
 (<<) ایکن یوز یلکمی آدم یدی سکن یوز یی رده یا نغینه چیقار
 ایه استانبول تکیم آتسه ایی و سنه قالدجه با قایه ساعده
 ایچده تکیم یا توبه و یانه اولجه بهنن بیله بودا ایکنجیسه ده
 بودکر : او یقاده یکنی احمد اهل باب دهعا میدانه حصینه با نوع
 (دینامیت) روسه دینلده با نوع هو دارکر فوق دینامیت آتسه
 فنلور خان یاغی کبی به هو در . بو دینامیت روسه
 حوینلا (<<) ته کر استانبول هو قده او یقانه فوقوسنه
 خان یاغی دیو قولویجی کیری بوندره اد فدا ایدم اولرینه

یاردم ایچویدک سه نعل بلنداشی دیو سولیده بنه ملتیی
سورم ایتم سربست اولانکله دیی جیغاز کور یولونا کیدوبه
اهالی یی ازیرمدن ایودکلدر به بوایته کیریم اگر یاردم ایچویدسه
نه قدر باره ایستایسه ک ویرهیم آما به نه داخل اولم دیدیم
با دیدیکه هایسه پندی التی آی حکک تکلیف ملت قورنوره همه
هه به پلونه یولنده انجه برکسینک وار اوده سنک الله اگر
ملت آزات ایملک ایستایسه ک اونوره سه یاب بنده دینه
با کیفی نعل ایته بقیم ییلوور اسم یایارم دیدیم شوید سربلرک
به بر نه در بیلور سنک اریقارده کیمدم عثمانلی طیفه هه
شهری کزدم درت آی استانبولده لهورم هه بر تانی یایدم
باغ نه بیاییم بزم افندی هوش قلرده استانبولده یی اولان
ابای یوز یلرمی فدای سبیم بوندری استانبولدن هه بر طرفه

بر قاریت علمه میقدّمه رده تلهجلاً استانبولی خداب ایمان مسلم غیر مسلم
برینا ایمان اورده باید قدری یاد نکرک بعضی دین کتب معلومات
ایلم ایه ره اجد اولمانه صنفه غیر مکتدر اولدیغیمده ایه آیدنه برد
بر حالک اجداسنه بر ملیونه یقینه استانبول اعلیٰسنان بی سوزیمجاره ک
بر قایق دیوانه آلی قارک افکارینه قوربانه کیده جکلدین کور مکرده اییکدی
نه یول لهورتورده بو فادق ظهورنده اول قیامتد دوشوندمم به یول بولدمم

کیمیه ره عهد اییم مم. ✕ ۱

عجو کونه بوید قره ویر دمه بو حالک جبارجه شکتساب اقدن حضرتینه عهد
ایدمم اوراجه الهیت ایدر ایلور تدبیر دوشونیلور عهد طالعده افکاره
اجد اولن مقصدم ایله معلوماتی عهد کیفیت اییم مم.

اولجه مریئس اولدباشندی ایسه در قورکه ایدنه (نزارت قاروطیانه)
نیلنک اونه ایکیینده بنم بولدیغیم اده کلدی بلا مس اولدی اوکیه
قومیه ک حقدنه چیره سویدی بلا ره سه ملت دکلمدن اصل

آمریقا ده بقم طار سوزلی (بیرا خوشی قلیغیا نه) نام شیخ طرفنده ارسلان قلیغیا
ترکیجه عبارتله / ارمنجه هر و فانی مکتوبان عیناً ترجمه سید :

دولتله عطفونلو شرکتلو یارشا هر عالم نیاه اقدوز حضرتیه عهده کفینه
اولمه اولره باییه همبارونه باسد کاج جانب کالیمه اخبارات عهده ادر :

دولتله اقدم

عجزلی تبع عثمانیه ره وارمن ملتنه آخه ولایتلیک طار سوز قضا سنده اولمبا
بوندنه یکدی سندن مقدم بیم دلکین اولدیغیمده ایسه بولسه واقومعه آرزوسید
آمریقا کلام تمیحیل عالم ایسه رک فیریقلره برنمی صنف مایندردنه اولشم
یکدی برنه در مایینستل ایتمکده بم انجه کندی ایسه مقول اولمده بم وقومعه
ارمن لغتیه ف رینه راضی اولدیغیم کین آسلا ایجه ریه کیروب رفقا تا اقدم
بی طرف طور من کدمجه مناسب کور دم .

آمریقا ده بولسا ارمنیک ارمنی رفقا اهر ره در عید اجه سنده بیول

رجال ایدر تدوینیم بواجبنا من عالمه فاسده ایدلینک کر ایدوره
بیس تعصیبه ایتمسوس اور و فریاده اقدم .

۱۰۷ هجری قمری
اربعاره بقیم طار سوز (کیماقوز)
قلنجیانه

ارسی

۴۰۶
مابه اسدرد نوی برینه کز تکلمت

مهرجسی

ادعای قولدری